

HIERONIM

PROLOGUS GALEATUS

(WSTĘP DO KOMENTARZA DO KSIĘGI SAMUELA I KSIĄG KRÓLEWSKICH)

Wstęp ten został napisany jako pierwszy pod względem kolejności publikacji, celem wyjaśnienia zasad przyjętych przez Hieronima we wszystkich jego przekładach z hebrajskiego. Jest to wstęp „bezpieczny” [dosł. „z nałożoną przyłbicą” - przyp. tłum.], jak pisze na początku ostatniego akapitu, z którym był gotów walczyć przeciwko wszystkim tym, którzy kwestionowali cel i metody jego pracy. Wstęp ten, skierowany do Pauli i Eustochium, Hieronim napisał około roku 391.

Fakt, że Hebrajczycy mieli dwadzieścia dwie litery potwierdzają języki syryjski i chaldejski, oba blisko spokrewnione z hebrajskim, gdyż mają dwadzieścia dwa podstawowe dźwięki wymawiane w taki sam sposób, ale inaczej pisane. Samarytanie również mają tę samą liczbę liter w swych kopiach Pięcioksiągu Mojżesza, które różnią się tylko kształtem i obrysem. Jest rzeczą pewną, że Ezdrasz, pisarz i nauczyciel prawa, po przybyciu do Jerozolimy i odbudowie świątyni przez Zorobabela, wymyślił¹ inne litery, których obecnie używamy, chociaż do tego czasu znaki samarytańskie i hebrajskie były takie same. Także w Księdze² Liczb, gdzie jest spis lewitów i kapłanów, mistyczna nauka Pisma św. prowadzi nas do tego samego wniosku. Nawet i dzisiaj w niektórych greckich księgach znajdujemy tetragram imienia Pana wyrażany starożytnymi literami. Psalm 37 a także 101, 112, 119 oraz 145, chociaż napisane w różnej metryce, tworzą akrostych³ z alfabetu składającego się z tej samej ilości liter. Treny Jeremiasza, jego modlitwa, także Przysłowia Salomona przy końcu, od miejsca gdzie czytamy "Któż znajdzie dzielną niewiastę?" to przykłady podziału na części, tworzonego przez tę samą ilość liter. Pięć liter, mianowicie *kaf, mem, nun, pe, cadi*, to litery podwójne ponieważ na początku i w środku wyrazów pisze się je w jeden sposób, zaś na końcu w inny. Dlatego też, większość ludzi pięć z tych ksiąg liczy podwójnie, mianowicie Samuela, Królewskie, Kronik, Ezdrasza, Jeremiasza wraz z *Kinoth*, tj. jego Trenami. Skoro za pomocą istniejących dwudziestu dwóch podstawowych znaków w języku hebrajskim zapisuje się wszystko to, co mówimy i w ich granicach zawarty jest zakres ludzkiego głosu, tak też liczymy dwadzieścia dwie księgi, poprzez które niczym alfabet nauki Bożej, człowiek sprawiedliwy pouczany jest w swym wieku niemowlęcym, jak gdyby spokojnie ssąc z piersi.

Pierwsza z tych ksiąg zwana jest *Breszit*, którą nazywamy Księgą Rodzaju. Druga *Elle Smoth*, i nosi nazwę Księgi Wyjścia; trzecia, *Vaiekra* to znaczy Księga Kapłańska; czwarta *Vaiedabber*, którą nazywamy Księgą Liczb; piąta *Elle Addabarim*, zatytułowana Księgą Powtórzonego Prawa. Te księgi tworzą Pięcioksiąg Mojżesza, zwany *Torą*,⁴ to znaczy *Prawem*.

Drugi rodzaj ksiąg tworzą księgi Proroków, a zaczynają się od Jezusa syna Nawę, którego między sobą nazywają Jozuem synem Nuna. Kolejną w tej serii jest *Softim*, to znaczy Księga Sędziów; w której zawarta jest też księga Rut ponieważ opisywane w niej wydarzenia miały miejsce w czasach Sędziów. Następnie jest księga Samuela, którą nazywamy Pierwszą i Drugą Księgą Królów. Czwartą jest *Malachim*, to znaczy Księga Królów, która jest zawarta w trzecim i czwartym tomie Księgi Królów. Daleko lepiej jest mówić *Malachim*, to znaczy Księga Królów, niż *Malachoth*, to znaczy Księgi Królestw, gdyż autor nie opisuje królestw wielu narodów, ale jednego ludu, ludu Izraela, który zawiera się w dwunastu pokoleniach. Piątą jest Księga Izajasza; szóstą Jeremiasza; siódmą Ezechiela; ósmą Księga Dwunastu Proroków, którą Żydzi⁵ nazywają *ThareAsra*.

Do trzeciego rodzaju ksiąg należą *Hagiografa*, z których pierwsza księga to Księga Joba; następna Dawida, którego pisma dzielą na pięć części zawarte w jednej Księdze Psalmów; trzecią pisma Salomona w trzech księgach: Przysłów, które nazywają *Przypowieściami*, to znaczy *Masalot*, Eklezjastes, to znaczy *Kohelet*, Pieśń nad Pieśniami, którą nazywają *Sir Assirim*; szóstą Daniela; siódma *Dabre Aiamim*, to znaczy *Słowa Dni*, którą możemy dla lepszego zrozumienia nazwać Kroniką całej historii świętej, a jest to księga, którą nazywamy Pierwszą i Drugą Księgą Kronik;⁶ ósmą Ezdrasza, która wśród greków i łacinników dzieli się na⁷ dwie księgi; dziewiątą Estery.

Również i my mamy dwadzieścia dwie księgi Starego Testamentu, to znaczy pięć [ksiąg] Mojżesza, osiem [ksiąg] Proroków, dziewięć hagiografów, chociaż niektórzy zaliczają do hagiografów Księgę Rut i *Kinoth* (Treny). Uważamy, że księgi te należy liczyć osobno - w ten sposób mamy dwadzieścia cztery księgi starego zakonu. Apokalipsa Jana przedstawia je jako dwudziestu czterech starców, którzy składają korony i z pochylonymi głowami oddają cześć Barankowi, podczas gdy stojące w ich obecności cztery stworzenia, mające oczy z przodu i z tyłu, to znaczy patrzące w przeszłość i w przyszłość, wołają nieustannie: Święty, święty, święty jest Pan, Bóg Wszzechmogący, który był i który jest, i który ma przyjść.

Ten wstęp do Pisma Świętego może służyć jako bezpieczne [dosł. „z nałożoną przyłbicą”] wprowadzenie do wszystkich ksiąg które przekładamy z hebrajskiego na łacinę, abyśmy byli pewni, że to czego nie ma na naszej liście należy zaliczyć do pism apokryficznych. **Dlatego też Księga Mądrości, która powszechnie nazwana jest imieniem Salomona, księga Jezusa syna Syracha, także [księga] Judyty i Tobiasza oraz Pasterz [Hermasa] nie są ujęte w kanonie.** [Podkreślenia dodane.] W języku hebrajskim znalazłem Pierwszą Księgę Machabejską, druga jest po grecku, co można dowieść z samego stylu. Skoro taki jest stan rzeczy, błagam Cię, Czytelniku, byś nie uważał, że podjąłem ten trud, aby znieważyć dawnych tłumaczy. Do służby w przybytku Boga każdy ofiaruje to, na co go stać: jedni złoto, srebro i cenne kamienie, inni płótno, błękit, purpurę i szkarłat. Co do nas, to dobrze zrobimy jeśli ofiarujemy skóry i sierść kozłów. Apostoł przecież ogłasza, że bardziej wstydlive członki są potrzebniejsze niż inne. Podobnie też piękno przybytku jako całości oraz jego poszczególnych części (a także ozdoby Kościoła obecnego i przyszłego) było przykryte skórą i sierścią kozłów. Właśnie te pośledniejsze rzeczy ochraniały przybytek przed upałem słonecznym i szkodliwym deszczem. Najpierw więc czytajcie moje Księgi Samuela i Królów. Powtarzam moje. Wszystko to, czego nauczyliśmy się i co opanowaliśmy dzięki wiernemu tłumaczeniu i starannej korekcie jest nasze. Kiedy już zrozumiecie to, czego wcześniej nie wiedziałyście, wówczas - jeśli jesteście wdzięczne - uznajcie mnie za tłumacza, a jeśli nie, to za autora parafrazy, chociaż wiem, że w najmniejszym stopniu nie odbiegłem od hebrajskiego oryginału. Jeśli mimo wszystko macie wątpliwości, czytajcie rękopisy greckie i łacińskie i porównajcie je z moimi skromnymi wysiłkami i jeśli stwierdzicie, że w którymś miejscu nie zgadzają się ze sobą, zapytajcie jakiegoś Hebrajczyka (choć powinniście raczej zaufać mi) i jeśli potwierdzi nasz pogląd, to zakładam, że nie uznacie go za wróżbitę myśląc, że i on i ja wywróżyliśmy to samo podczas przekładania tego samego fragmentu. Proszę Was także, służebnice⁸ Chrystusa, które namaściłyście głowę Waszego pochylonego nad stołem Pana najcenniejszą maścią wiary, które bynajmniej nie szukałyście Zbawiciela w grobie i dla których Chrystus od dawna wstąpił do Ojca — błagam Was, byście przeciwstawiły się tarczami swych modlitw owym wściekłym psom, które szczekają i ujadają przeciwko mnie, i włóczą się po mieście, uważając się za uczonych gdyż mają innych w pogardzie. Co do mnie, to świadomy swego poniżenia będę zawsze pamiętał, co nam powiedziano:

*Rzekłem: Będę pilnował dróg swoich,
Bym nie zgrzeszył językiem, Będę
trzymał na wodzy usta swoje, Póki
bezbożny stoi przede mną.
Zaniemówiłem, zamilkłem.*

[Ps 39:2-3]

¹ To znaczy kwadratowy znak, pochodzenia asyryjskiego. Co do prawdziwości tej tradycji – patrz Davidson *Biblical Criticisms* (1854), s. 22, oraz podane w odnośnikach autorytety.

² Księga Liczb 3:39: "wszystkich mężczyzn od miesiąca wzwyż było dwadzieścia dwa tysiące".

³ Są to Psalmi alfabetyczne, które głównie ze względów dydaktycznych napisano akrostychem dla ułatwienia ich zapamiętania. Inne Psalmi napisane częściowo akrostychem to Ps 9; 10; 24;

34. Aby akrostych złożony z wersetów Psalmu 37 był kompletny, należy przyjąć, iż *ain* w wersecie 28 jest pierwszą literą אֵינִי, zaś *taw* w wersecie 39 jest pierwszą literą תְּשׁוּעָה.

⁴ Dokładniej *Torah*.

⁵ Ustawy i rozporządzenia Ezdrasza. Wielu Żydów uważało Ezdrasza za autora Dwunastu Proroków.

⁶ Hieronim miał w tekście grecki ekwiwalent παραλειπομνων.

⁷ To znaczy Ezdrasz i Nehemiasz.

⁸ Paula i Eustochium.